

ТРЕТОТО ИЗДАНИЕ НА “БЪЛГАРСКА ДИАЛЕКТОЛОГИЯ”
ОТ СТОЙКО СТОЙКОВ

Третото издание на “Българска диалектология” от проф. д-р Стойко Стойков (1912—1969)¹ излиза от печат 25 години след второто (1968). То е посветено на 80-годишнината от рождението на видния български диалектолог. Подготвено е от най-близкия му и талантлив ученик Максим Сл. Младенов (1930—1992).

От 1962 г., когато за пръв път е отпечатана, книгата на проф. Ст. Стойков е неизменно в ръцете на специалистите по български език и на студентите по българска филология. Замислена като университетско помагало, тя далече надхвърля предназначението си — “Българска диалектология” е първото системно изложение по проблемите на общата и българската диалектология. В нея не само се обобщава един етап от развитието на диалектоложката наука у нас, не само се преосмисля постигнатото, но се обосновават и нови методологически принципи, които авторът е възприел и към които ориентира нейното настояще и бъдеще. На териториалните говори се поглежда като на исторически формирани се езикови системи в границите на общата структура на езика, способни да обслужват самостоятелно битовото общуване на носителите си.

Въз основа на дотогавашната литература, а и на лични теренни проучвания и обобщения проф. Ст. Стойков диференцира и класифицира българските териториални говори, като посочва и техните най-важни черти. Той добре съзнава, че говорите не са откъснати, изолирани един от друг, а се преливат един в друг в периферните си зони, затова нерядко при характеристиката им се прилага не само описателният, но и съпоставителният метод, допълнени и обогатени и от метода на лингвистичната география.

Трудно ще се намери диалектоложко изследване, чийто автор да не се позовава на труда на проф. Стойков. С основание може да се каже, че “Българска диалектология” се нареди сред класическите трудове в съкровищницата на българското езиковедие². Въпреки това по конюнктурни причини книгата не бе преиздавана толкова дълго време и се бе превърнала в библиографска рядкост.

Като редактор на третото издание на “Българска диалектология” М. Сл. Младенов запазва текста на второто издание, като отстранява срещащите се на няколко места, особено в уводната част, изречения и абзаци с идеологическа насоченост, като осъвременява някои географски названия, като коригира

някои грешки или пропуски при предаване на диалектни думи и словоформи. Освен това М. Сл. Младенов попълва и актуализира библиографските сведения, като включва подборно научната литература за времето от 1967 г., когато второто издание е предадено за печат, до 1991 г. Въпреки уговорката за подборно включване на литературата, може да се твърди, че нищо съществено не е пропуснато. Включена е литературата не само от български, но и от чужди автори. По тоя начин книгата “Българска диалектология” се превръща и в изключително ценен справочник за проучванията върху българските диалекти.

Времето, когато е писан трудът на проф. Ст. Стойков, сложи отпечатък върху неговата структура и пълнота. По политически съображения, продиктувани от конюнктурата, авторът не можеше да обхване и да опише българските говори във Вардарска и Егейска Македония, а трябваше да ограничи прегледа си в рамките на държавните граници (с изключение на говорите в областите Банат и Бесарабия). Това, което на проф. Стойков не бе разрешено приживе, след смъртта му бе използвано от някои езиковеди, пак по конюнктурни съображения, като обвинение в национален nihilизъм. На проф. Стойков бяха приписвани идеологически и политически грешки, което бе и основна причина да не се преиздава толкова дълго време трудът му. Колко преднамерени и научно необосновани бяха тези обвинения, може лесно да се докаже, като се цитират негови изказвания от “Българска диалектология”. Когато говори за границите на българския език, той пише: “В границите на българския език влизат и македонските говори, които споделят всички характерни черти на българската езикова система. Българските и македонските говори са еднакви по главните особености на граматичния си строеж и на основния си речников фонд. Те образуват една езикова цялост, която съществено се отличава от сърбохърватската езикова система.

Близостта на българските и македонските говори не е случайна. Тя е последица от общия им произход и от еднакъв им развой в продължение на повече от 12 века на Балканския полуостров в рамките на българската народност и българската нация” (с. 77). Наистина някои терминологични обозначения не са съвсем прецизни от днешно гледище (напр. “български и македонски говори”), но общото съдържание и насоченост на Стойковото изказване са правилни и исторически верни.

Наложената от политическата конюнктура непълнота в прегледа на българските диалекти се запълва от М. Сл. Младенов, който по модела на проф. Стойков написва раздела “Българските диалекти във Вардарска и Егейска Македония” (с. 170—187).

Редакторът на третото издание на “Българска диалектология” М. Сл. Младенов предлага на читателя един въвеждащ очерк под наслов “Професор Стойко Стойков и българската диалектология” (с. 5—17). Това е според мене най-добрият очерк, написан досега, за научното дело на видния български езиковед

и диалектолог. М. Сл. Младенов не скрива обичта и вниманието си към любимия учител, но това никак не му пречи да оцени трезво и правдиво научните му приноси, да защити позициите му от необоснованите нападки, а и да посочи някои грешки или увлечения. Редакторската работа на М. Сл. Младенов над "Българска диалектология" от проф. Ст. Стойков е пример за изпълнен дълг на ученика към учителя, към по-възрастния и опитен колега.

Чрез третото си издание, редактирано от М. Сл. Младенов, трудът на проф. Ст. Стойков "Българска диалектология" се включва отново, така да се каже, в научен оборот и ще изпълнява успешно не само задачата да бъде университетско помагало, но и за по-нататъшното развитие на българската диалектология като наука. Десетилетията, минали от написване на труда, не са опровергали или отхвърлили нито една теза на автора. Наистина равнището на науката тогава е дало отпечатък върху книгата, изразен най-вече в някои непълноти при описание на характерните особености на отделни говори, но това се компенсира донякъде от актуализираната библиография. Неустановено откъм съдържание е понятието "основен речников фонд", което се среща в книгата като отражение от езиковедската мисъл през 50-те години, но този случай остава изолиран.

БЕЛЕЖКИ

¹ Ст. Стойков. Българска диалектология. Трето издание. Под редакцията на Максим Сл. Младенов. С., Издателство на БАН, 1993.

² За двете издания на "Българска диалектология" (1962, 1968) от Ст. Стойков са публикувани множество рецензии у нас и в чужбина, като във всички трудът се оценява изключително високо. Вж.: М. Сл. Младенов. Био-библиография на трудовете на проф. д-р Стойко Стойков. — В: В памет на професор Стойко Стойков. Езиковедски изследвания. С., 1974, с. 32, 37.

Русин Русинов

ПРИНОС КЪМ КРАЕВЕДСКИТЕ ЗНАНИЯ

В последните дни на 1994 година издателство "Абагар" предложи на специализирани и по-широки кръгове краеведското езиково и историческо изследване на Н е н о Н е д е л ч е в "Диалект на българите-католици" (Велико Търново, Абагар, 1994, 323 с.). В общия контекст на съвременната издателска политика такъв тип проучвателска дейност за определени среди е неочаквана. Още повече че авторът на публикуваната монография е познат повече като деец на образованието и служител в образователната система. Точно този факт е